SUN'IY INTELLEKT VOSITALARI YORDAMIDA MAKTAB O'QUVCHILARINING MADANIYATLARARO KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

Muallif: **Muxtorova Gulxumor Nazirali qizi**
Ma'luloti: oliy, magistr
Mutaxassisligi: lingvistika:ingliz tiliO'zbekiston davlat jahon tillari universiteti bitiruvchisi Ish joyi: Zangiota tuman ixtisoslashtirilgan maktabi Lavozimi: ingliz tili o'qituvchisi
https://doi.org/10.5281/zenodo.22856899

Annotatsiya

Mazkur tezisda umumiy o'rta ta'lim maktablarida xorijiy tilni o'qitish jarayonida o'quvchilarning madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish imkoniyatlari yoritiladi. Xorijiy tilni samarali o'zlashtirish nafaqat grammatik va leksik bilimlarni egallashni, balki boshqa xalqlarning madaniy qadriyatlari, muloqot me'yorlari va ijtimoiy xususiyatlarini tushunishni ham talab qiladi. Sun'iy intellekt asosidagi dialoglar, madaniy vaziyatlarni modellashtirish, virtual suhbatlar va individual feedback o'quvchilarning turli madaniy muhitlarda muloqot qilishga tayyorgarligini oshirish uchun samarali metodik imkoniyat yaratishi mumkin.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya, xorijiy til, maktab o'quvchilari, madaniyatlararo muloqot, raqamli ta'lim, kommunikativ kompetensiya.

Kirish

Globallashuv va xalqaro aloqalarning kengayishi natijasida xorijiy tilni bilish zamonaviy insonning muhim kompetensiyalaridan biriga aylanmoqda. Biroq xorijiy tilda grammatik jihatdan to'g'ri gapira olishning o'zi samarali muloqot uchun yetarli emas. Turli madaniyat vakillari bilan muloqot qilishda ularning urf-odatlari, qadriyatlari, muloqot uslubi va ijtimoiy me'yorlarini hisobga olish zarur. Ayniqsa, maktab davrida o'quvchilarda boshqa madaniyatlarga hurmat, stereotiplardan xoli fikrlash, turli nuqtayi nazarlarni qabul qilish va madaniy jihatdan mos muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirishmuhimahamiyatgaega.

Sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi esa xorijiy til darslarida turli madaniy vaziyatlarni modellashtirish va o'quvchilarni virtual muloqotga jalb qilish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Tadqiqotning maqsadi

Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish asosida maktab o'quvchilarining madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishning metodik imkoniyatlarini aniqlash.

Tadqiqovazifalari

1. Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya tushunchasining pedagogik mazmunini tahlil qilish.
2. Xorijiy til ta'limida madaniyatlararo muloqotning ahamiyatini aniqlash.
3. AI vositalaridan foydalanish orqali madaniyatlararo vaziyatlarni modellashtirish imkoniyatlarini o'rganish.
4. O'quvchilarning madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan topshiriqlartiziminiishlabchiqish.
5. AI asosidagi dialog va role-play mashqlarining metodik imkoniyatlarini aniqlash.
6. Taklif etilayotgan yondashuvning o'quvchilarning kommunikativ faolligiga ta'sirini aniqlash.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Tadqiqotmetodlari
Tadqiqtda ilmiy-metodik adabiyotlarni tahlil qilish, taqqoslash, pedagogik kuzatish, suhbat, so'rovnoma, vaziyatli topshiriqlar, kommunikativ mashqlar va pedagogik tajriba-sinov metodlaridan foydalanishmumkin.
Asosiyqism
Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya o'quvchinin boshqa madaniyat vakillari bilan samarali muloqot qila olish, madaniy farqlarni anglash va o'z nutqini tegishli vaziyatga mosashtirish qobiliyatininazardatutadi.
Xorijiy til darslarida ushbu kompetensiyani rivojlantirish uchun real hayotga yaqin kommunikativ vaziyatlardan foydalanish muhim. Sun'iy intellekt bunday vaziyatlarni modellashtirish uchun qo'shimchaimoniyatyaratadi.
Masalan, o'quvchiga quyidagi vaziyat berilishi mumkin: u boshqa mamlakatdan kelgan o'quvchi bilan tanishmoqda. AI xorijlik o'quvchi rolini bajaradi. O'quvchi esa savollar berish, o'z mamlakati haqida ma'lumot berish, suhbatdoshining madaniy xususiyatlariga hurmat bilan munosabat bildirish va suhbatnidavomettirishgaharakatqiladi.
Boshqa bir vaziyatda o'quvchi turli mamlakatlarda salomlashish, mehmon kutish, ovqatlanish, sovg'a berish yoki murojaat qilish madaniyatidagi farqlarni o'rganish mumkin.
AI yordamida o'quvchiga bir xil kommunikativ vaziyatning turli madaniy variantlari taqdim etiladi. O'quvchi esa qaysi nutqiy harakat qaysi vaziyatga mos kelishini aniqlaydi va o'z tanloviniizohlaydi.
Shuningdek, "cultural misunderstanding", ya'ni madaniy tushunmovchilikka asoslangan vaziyatlardan foydalanish ham samarali bo'lishi mumkin. Bunda o'quvchi noto'g'ri tushunilgan vaziyatni tahlil qiladi, muammoning sababini aniqlaydi va uni muloqot orqali hal qilish yo'lini taklif qiladi.

AI vositalaridan foydalanishda quyidagi metodik modelni qo'llash mumkin:

Madaniy vaziyat → AI bilan virtual muloqot → o'quvchining reaksiyasi → madaniy tahlil → feedback → qayta muloqot → refleksiya.

Bunday yondashuv o'quvchilarning nafaqat ingliz tilidagi kommunikativ ko'nikmalarini, balki boshqa madaniyat vakillarini tushunish, madaniy farqlarni qabul qilish va moslashuvchan muloqot qilish qobiliyatlarinirivojlantirishgaxizmatqiladi.
Kutilayotgannatijalar
AI asosidagi madaniyatlararo topshiriqlardan foydalanish natijasida o'quvchilarda:
-boshqamadaniyatlarhaqidagibilimlarningkengayishi;
-madaniyfarqlarnianglash;
-boshqamadaniyatvakillariganisbatanhurmatlimunosabat;
-stereotipikqarashlarnitahlilqilish;
-madaniyatlararovaziyatlardamosmuloqotstrategiyasinitanlash;
-xorijiytildamuloqotqilishgabo'lganishonch;
-kommunikativmuammolarnimustaqihalqilish;
-turlinuqtayinazarlarnitushunish
ko'nikmalarinirivojlantirishimkoniyatiyaratiladi.
Xulosa

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt vositalari maktab o'quvchilarining madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda zamonaviy va istiqbolli pedagogik vosita sifatida foydalanilishi mumkin. AI yordamida yaratilgan virtual dialoglar, madaniy vaziyatlar, role-play va muammoli topshiriqlar o'quvchilarga turli madaniy muhitlarda muloqot qilishni amaliy tarzda mashq qilishimkoniniberadi.

Mazkur yondashuvni xorijiy til darslariga integratsiya qilish orqali til o'rganish jarayonini real kommunikativ vaziyatlarga yaqinlashtirish, o'quvchilarning madaniy xabardorligini oshirish va ularning samarali xalqaro muloqotga tayyorgarligini kuchaytirish mumkin.

Bunda AI tomonidan taqdim etiladigan ma'lumotlar o'qituvchi tomonidan nazorat qilinishi, madaniy stereotiplar yoki noto'g'ri ma'lumotlarning oldini olish maqsadida pedagogik va tanqidiy tahlil bilan qo'llab-quvvatlanishilozim.

Foydalanilganadabiyotlar

1. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume. Strasbourg: Council of Europe, 2020.
2. Byram, M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Multilingual Matters, 1997.
3. Deardorff, D. K. Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization. Journal of Studies in International Education, 2006.
4. Hymes, D. On Communicative Competence. In: Pride, J. B., Holmes, J. Sociolinguistics. Harmondsworth: Penguin, 1972.
5. Zamonaviy xorijiy til ta'limida sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalardan foydalanishga oid ilmiy-metodik tadqiqotlar.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.